

Zborník z 2. ročníka literárnej súťaže
ODKAZ KAROLÍNY BRÜSTLEOVEJ

ODKAZ KAROLÍNY BRÜSTLEOVEJ
Zborník druhého ročníka literárnej súťaže

Zostavila podľa odporúčania poroty: Mgr. Ľudmila Masná

Foto: Agáta Masná

Úvod

Po dobrých skúsenostiach z prvého ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Odkaz Karolíny Brüstleovej môžeme s potešením uzavrieť aj jej druhý ročník. Keďže od ukončenia prvého ročníka súťaže sa podarilo vypátrať miesto a dátum narodenia Karolíny Brüstleovej (Vukovar, dnešné Chorvátsko, 1. október 1877), zvolili sme tento raz ako súťažnú tému otázku pôvodu: „*Kto som, odkiaľ pochádzam? Rod, rodina, národ.*“

So súťažnou témou sa popasovalo 53 autorov z celého Slovenska v troch vekových kategóriách, ktorí vytvorili pestrú paletu príbehov a literárnych žánrov. Súťažné práce hodnotila odborná porota v rovnakej zostave ako pred rokom – predseda Mgr. Karol Vlčko, Mgr. Beáta Jarošová a Mgr. Anna Brezániová. Výsledkom spoločného úsilia organizátorov, poroty a súťažiacich je tento zborník, v ktorom si môžete prečítať ocenené práce.

Prajem Vám príjemné chvíle pri čítaní!

Mgr. Ľudmila Masná

koordinátorka súťaže

Hodnotiace slovo poroty

Malebná obec pod horou a hradom, Podhorie, z vlastnej skúsenosti to dobre viem, si poľahky získava srdce. Z vd'ačnosti za svoju prvú učiteľku, Viedenčanku, ktorej srdce bolo podobne ulovené, táto dedinka usporiadala druhý ročník literárnej súťaže, ktorá v názve nesie jej meno. Ona tam strávila svoje najaktívnejšie roky, ja som sa tam priženil.

Podľa propozícií sa mohli súťaže, podobne ako aj v prvom ročníku, zúčastniť práce v troch kategóriách: žiaci osemročných gymnázií /príma – kvinta/ a žiaci 5.-9. ročníka ZŠ; študenti gymnázií, stredných škôl a SOU; dospelí – začiatočníci, študenti VŠ. Druhý ročník bol rozšírený o možnosť súťažiť aj s poéziou. Do termínu uzávierky bolo doručených spolu 54 súťažných prác. Väčšina zapojených prihlásila jednu autorskú prácu. Hoci v tomto ročníku súťažilo o 9 súťažiacich menej, nebolo to na úkor úrovne prác. Tematické zameranie prác sa malo niesť v línii odpovede na otázku: Kto som? Rod, rodina, národ. Väčšina prác, ktoré prišli, bola k téme.

V prvej kategórii bolo prihlásených spolu 30 prác, z toho 26 próz a 4 básne. Podobne ako v predchádzajúcom ročníku boli v tejto kategórii zastúpené autorské práce napísané na podnet vyučujúcich na hodinách slovenského jazyka, najviac (16) ich prišlo zo ZŠ v Lietavskej Lúčke, ale aj práce napísané z vlastnej iniciatívy. Hlavným rozdielom medzi týmito „typmi“ bola viditeľná schematickosť prác písaných na základe inštrukcií vyučujúceho. Tieto dielka mali tendenciu sklznúť do mechanického výpočtu predkov, informácií o rodine a rodnej dedine bez originálneho nápadu, postupu a líšili sa viacmenej úrovňou slovenčiny, štylizácie, kompozičného postupu a rozsahom práce. Porota v tejto kategórii hodnotila poéziu spoločne s prózou. A práve originalita spracovania témy, názvu práce a prínos niečoho zaujímavého, nového pre čitateľa bola kľúčikom k úspechu vlastne vo všetkých kategóriách. Zaujala nás práca Petra Hofericu zo Sučian, s názvom *Domáca úloha Janička Štupľa*, ktorý sa opísal, ako bol donútený uchýliť sa k rade od otca pri hľadaní svojich vzácných koreňov, hoci tvrdí: „... **neláka ma ani víťazná cena zavítať do múzea svetových kincov,...**“ Textu však chýbal záver a dokončenie niektorých myšlienok z úvodu práce. Simonka Očenášová zo Svidníka v kratučkom 9-riadkovom texte s dvomi odsekmi rozmýšľala, či osudové, bolestné situácie v našich životoch sú šťastím alebo nešťastím. Páčilo sa nám jej optimistické riešenie: „... **našla som si novú rodinu a som šťastná.**“ Zuzana Matkovičová zo Žiliny priniesla oživenie v podobe science-fiction rozprávania *Vianočná vločka: „Zlato moje, ten náhrdelník nie je taký, aký si myslíš. Je čarovný... Ten náhrdelník je na to, aby si, keď tu už nebudem, sa mohla so mnou mohla spojiť.“* Samuel Gelatka z Podhoria nás presvedčil, že jeho rodina je to, čo by nevymenil za nič na svete. „**Na svojich rodičov som veľmi hrdý, mám ich rád, ako aj svojich súrodencov. Som rád, že mám takú veľkú rodinu.**“ Od Rebeky Bitušiakovej z Lietavskej Lúčky sme sa dozvedeli, že „**Korene mojej rodiny nie sú pôvodne v Lietavskej Lúčke, ale v Podhorí, v neďalekej obci, a v Hodoníne na Morave, odkiaľ pochádzal môj praprastarký Pavol Pelikán...**“ Dominika Dzvinčuková zo Svidníka si vyskúšala veršovaný text prerývaný prózou *Nechcem sa uspokojiť s tým, čo mám, chcem viac*, v ktorej nás presvedčila, že chce dosiahnuť svoje maximum: „**Ešte putujem po ceste – možno nevedie nikam, / no ešte žijem, padám, vstávam, bojujem, dýcham.// Chcem však viac. Chcem: / Čítať myšlienky z pier, / ukladať slová na papier / cestovať po mori i púšti / hľadiet dopredu s nádejou v duši.**“ Z básne *Život* od Kristíny Jurkovej vyberáme krátky úryvok: „**A keď sa zrazu smútok objaví / a slza mi steká po tvári, / vtedy sa pri mne objaví mama / a povie mi, ako ma má veľmi rada.** /“

Porota ocenila v prvej kategórii tri práce. 3. miesto si vypísal Matej Hodás zo ZŠ Lietavská Lúčka krátkou detskou poviedkou o nešťastí so zlatým retrieverom Benym, ktorý bol členom ich rodiny. „**Mal som šesť rokov a hral som sa na dvore ako obyčajne, prišla mama na aute, otvorila dvere a z nich vybehlo malé šteniatko ... Bol odo mňa už len päť metrov, no stále stál pri ceste a zrazu počujem škrípanie brzd, pozriem doľava a tam brzdiaci džíp. Beny sa rozbehol, no zachytilo mu zadné nohy.**“ Druhú

miesto získala práca vlnajšej víťazky tejto kategórie Sone Hradskej *Nevzdaj sa!* : „**Hľadáme sa už iným spôsobom ako kedysi. Pred pár rokmi mi stačilo vedieť o sebe, že som Slovenka, hrdá na svoj pôvod, vlasť, svoju rodinu, kultúru.**“ Najčestnejšie miesto tento rok patrí v I. kategórii Veronike Jackaninovej zo Svidníka. Zaujala nás zrelo formou básni, ktoré lahodia uchu i umu, rytmom i myšlienkou. „**Rodina je ako / farebné lístie / čo zafarbí našu tvár / keď v jeseni priletí k nám / a dá nám požehnanie / na cestu.**“

Do druhej kategórie bolo doručených dovedna 6 prác. Z nich jedna bola báseň. Úroveň týchto prác bola výrazne slabšia ako úroveň v prvej kategórii. Jedinou výnimkou podľa poroty bola práca Agáty Masnej z Podhoria *Najbližší*, o aktuálnom strachu dnešnej doby – o strachu z osamelosti. „**Premýšľala som, čoho sa asi tak ľudia boja najviac. Chorôb? Šéfov v práci, učiteľov? Zemetrasení? Povodní? Či dokonca konca sveta? Keď tak pozerám na hlúčky mladých v mojom veku, páriky na lavičkách, spiace dieťa, či modliacich sa ľudí v kostoloch..., z toho všetkého mi vychádza, že to nie je koniec sveta, čoho sa ľudia najviac boja. Ani zemetrasenie. A už vôbec to nie sú učitelia v školách... Osamelosť. Pozor, nie samota. Osamelosť. To je to, čoho sa toľkí boja.**“ Táto práca dostala jediné ocenenie v tejto kategórii a patrí jej zaslúžené I. miesto.

Tretia kategória bola zastúpená 18 prácami. Sedem básni a jedenásť próz. Príspevky v tejto kategórii boli vyrovnanjšie, ako v druhej kategórii. Bola aj žánrovo pestrejšia – od krátkej fantastickú či realistickú poviedku, cez rozprávku po subjektívnu črtu. Z prác, ktoré neboli ocenené, ale porotu zaujali uvádzame prácu *Kam sa podela betlehemska rodina?* od Ľubice Danechovej z Podhoria. Autorka vychádzala z citátu „*Nie je ťažké klásť otázky, oveľa ťažšie je hľadať odpovede vo svojom srdci.*“ A reflexívnym spôsobom konfrontovala betlehenskú udalosť narodenia Ježiša Krista v Betleheme pred dvetisíc rokmi s jej komercializovanou podobou Vianoc v dnešnej konzumnej a postmodernej spoločnosti. „**Tlačíme sa vo veľkých obchodných domoch (aj okolo maštale bola tlačnica), celý deň počúvame obohratú platňu „... svätá noc, všetko spí, všetko sní...“ (je to najlepší song na prilákanie kúpychtivého a bohatého Gašpara ...) a nad hlavami nám žiaria obrovské reflektory (betlehemska hviezda iba bledne závisťou). Sme stratení v dave a nemôžeme, nevieme, nemáme čas, nechce sa nám, sme unavení (a ešte tisíc iných výhovoriek) nájsť cestu do betlehemskej maštale.**“ Krátkou poviedkou „*Paulínka*“ nás potešila aj Tonka Stehlíková zo Senohradu, ktorá dokázala hodnoverne napodobniť myšlienkové pochody človeka dôchodkového veku v peknej fabule: „**Moja najobľúbenejšia vnučka. Práve čaká dieťaťko a je sama doma. Sama ako sama, je spolu so svojim manželom Petrom. Obidvaja sú takí mladí. No mladí ako mladí, obidvaja sú po vysokej škole, ale sú neskúsení. Pre mňa sú stále deti. Ešte že sa zobrali. Ale to je len dnes taká móda: žiť spolu niekoľko rokov, mať jedno, dve deti a vyhlasovať, že sú priatelia. Akí priatelia, keď spolu spávajú. V mojich mladých časoch malo priateľstvo iný význam.**“

V tejto kategórii hodnotila porota osobitne prózu a poéziu. Víťazné práce nebolo jednoduché nájsť. Zavážila predovšetkým originalita, zrelosť spracovania témy, spôsob spracovania témy no a samozrejme aj slovenčina. Za prózu boli udelené dve ceny a čestné uznanie, ktoré získala Mgr. Zuzana Garaiová z Bratislavy za krátku sugestívnu, subjektívnu črtu *Okno*, v ktorej na malom priestore predstavuje čitateľovi situáciu tých nie šťastných rozpadnutých rodín alkoholikov. 2. miesto si zaslúžila Mgr. Ivana Malinková z Bardejova za prácu *Matka na polovičný úväzok*. Vo veľmi sugestívnej poviedke, o ktorej sa nedá zistiť či je skutočná, rozpráva príbeh čerstvej maturantky, ktorá prežije nečakané a nečakane zodpovedné „prázdniny.“ Poviedka zaujme najmä prezentovanými hodnotami. Prvé miesto z minulého ročníka si svojim literárnym nadaním obhájila Mgr. Eva Vlčková z Podhoria krátkou reflexívnou poviedkou *Žilina – Bratislava* s poetizujúcimi prvkami a hodnotnou myšlienkou o hodnotnosti ľudského života v každom okamihu – od počatia do večnosti. V poézii sa na 3. mieste umiestnila Mgr. Anna Lažová zo Svidníka: „**Ukrytá v prúde života / leží kdesi / v pravej komore / srdca / Prichádza / keď ťa začne**

/ bolieť celý svet / keď klesáš / pomaličky na dno / a naokolo / začína byť chladno.“ Po nej nasleduje Zuzana Šedová z Budatína s básňou *Hmla vo vlasoch*, ktorú si pamätáme ako výbornú interpretátorku a recitátorku ocenených textov z vyhodnotenia I. ročníka tejto literárnej súťaže. Báseň zaujala zrelou tvorbou lyrických obrazov a pohrávaním sa so slovom. Vavrín medzi poetmi v III. kategórii patrí Barbore Brezinovej z Banskej Bystrice za básne *Križné cesty* a *Neobzeraj sa*, ktoré síce rovnako disponujú zrelými lyrickými obrazmi myšlienkou a hrou so slovom, no pracujú s oveľa menším počtom slov, na menšom priestore, sú stručnejšie a kohéznejšie, jasnejšie. Preto im porota dala prednosť.

V mene poroty ďakujeme všetkým súťažiacim za to, že sa s čitateľmi a s nami porotcami podelili o kúsok zo seba. Mnohé príspevky nás obohatili aj pri viacnásobnom čítaní. Vďaka tomuto zborníku sa stanú peknou spomienkou na II. ročník literárnej súťaže Odkaz Karolíny Brüstleovej.

Mgr. Karol Vlčko, predseda poroty

Porota pri vyhodnotení 1. Ročníka súťaže, Podhorie 2010

I. kategória
(5.-9- ročník ZŠ)

1. miesto: Veronika Jackaninová, 15 rokov, Svidník

Rodina

Rodina je ako
farebné lístie
čo zafarbí našu tvár
keď v jeseni priletí k nám
a dá nám požehnanie
na cestu

Rodina je ako vánok
čo pohladí našu tvár
a dá nám najavo
svoju oddanosť
nežnými slovami

Je tu najmä
v chladnej a tuhej zime
života
a otvára nám náruč
sladkých kvetov
domova

***

Príjemná.

Vždy upúta moju pozornosť.
Príťahuje, ako svetlo mušky.

Kým ľudia žijú, nikdy nevyhasne.

Vždy si nájde cestu,

ktorou sa vydá...

Je láskavá, milá i vd'ačná.

Niekde ju nechcú,

chcú iba nenávisť, zlosť, pokrytectvo...

No potom si všimnú,

že bez lásky a dobra

nič neurobia.

Chcú vrátiť ten čas,

keď ju vyhnali zo srdca.

Ne nejde to!!!

Zistia, že ...

ľutovať je neskoro.

2. miesto: Soňa Hradská, 14 rokov, Lietavská Lúčka

Nevzdaj sa!

Sme mladí, šialení, dokážeme celým srdcom milovať a bohužiaľ aj nenávidieť. Sme neskonale úprimní, smežeme sa a kričíme zo srdca a väčšinou nás naši rodičia a starí rodičia nechápu. Asi preto, že robíme strašné hlúposti, ktoré kedysi robili aj oni. Hľadali sa, ako teraz aj my, konkrétne ja a tým, že nás majú veľmi radi, nechcú, aby sme zbytočne zabúdili.

Chránia nás! Sú to naši anjeli na Zemi.

Hľadám sa už iným spôsobom ako kedysi. Pred pár rokmi mi stačilo vedieť o sebe, že som Slovenka, hrdá na svoj pôvod, vlasť, svoju rodinu, kultúru. Teraz mi to už nestačí. Potrebujem totiž vedieť, koho chce mať zo mňa Pán, aké miesto mám v svojom národe, rodine, na Zemi. No a viem, že som iba jedna z nás mnohých, ktorí takto čakajú na svoju odpoveď.

Viem, že chcem byť užitočná pre svoju vlasť a rodinu, ale ako začať? Som ešte decko, ktoré dostane 4. februára 2011 občiansky preukaz. Ale aj deti majú myšlienky a radi snívajú s nádejou, že sa ich sny raz stanú skutočnosťou.

Darmo budeme hovoriť, akí sme mierumilovní, pohostinní, holubičí národ, keď to tak necítíme. Takže musíme začať sami od seba, v rodine, v škole, v národe a nesmieme sa nechať odradiť, ak nestretieme ľudí s rovnakými ideálmi. Pretože znechutenie vedie ku vzdaniu sa a vzdanie sa nad bojom

so životom znamená prehru. A tá prehra znamená, že by sme sa už nikdy nenašli. To predsa nemôžeme dopustiť.

Chcem vedieť, kto som a v žiadnom prípade nechcem splynúť s davom stratených ľudí.

3. miesto: Matej Hodás, 11 rokov, Lietavská Lúčka

Kto som?

Som iba obyčajný chlapec ako všetci ostatní. Chodím do školy, z nej domov, ale aj tak som prežil niečo, čo ostatní nie.

Mal som šesť rokov a hral som sa na dvore ako obyčajne, prišla mama na aute, otvorila dvere a z nich vybehlo malé šteniatko. Volalo sa Beny a bolo moje. Plynul deň za dňom, týždeň za týždňom, mesiac za mesiacom a z môjho nádherného šteniatka vyrástol veľký, silný zlatý retriever. Bol veľmi pekný a ja som si ho za ten čas veľmi obľúbil, hoci ma raz, keď mal jeden rok pokúsil do ruky a doteraz mám jazvy.

Keď mal Beny dva roky, išiel som ho vypustiť, ako to robím každé ráno. No teraz som si všimol, že je otvorená brána, otvoril som voliéru a Beny z nej šprintom vybehol a spravil koliesko okolo dvora. Chvíľu sa pri mne motal, no potom pozrel na otvorenú bránu, frng a už bol preč. Nevedel som, čo mám robiť, no rýchlo som sa spamätal a bežal za ním. Nepodarilo sa mi ho dlho sledovať, lebo bol veľmi rýchly. V strachu som sa vrátil späť domov a všetkým som to povedal. V mysli som si pritom kládol znepokojujúce otázky. Čo ak ho už nevidím? Čo ak sa mu niečo stane? Vyšiel som na balkón a odtiaľ som sledoval, či sa nevracia. Ešte v ten istý deň popoludní uvidel som v diaľke psa bežiaceho priamo k našej bránke. Zbehnem dole a naozaj je to Beny. Ale ako prejde cez cestu? Bol odo mňa už len päť metrov, no stále stál pri ceste a zrazu počujem škrípanie brzd, pozriem doľava a tam brzdiaci džíp. Beny sa rozbehol, no zachytilo mu zadné nohy. Mama volá záchranku, súrodenci zmätujú, ja bežím k Benymu. Nebol mŕtvy, no nemohol chodiť, dozvedel som sa to od záchranára. Súhlasil som s jeho utratením, lebo inak by sa do konca života trápil na vozíku. Ako pamiatku naňho mám obojok, vodidlo, jeho obľúbenú gumenú kosť a veľa spomienok. No teraz mám nové šteniatko, volá sa Dafné Dafy Hodasová. Dúfam, že ju budem mať dlhšie ako dva roky. Snažím sa byť viac pozorný a predvídavý.

II. kategória (Žiaci SŠ)

1. miesto: *Agáta Masná, 16 rokov, Podhorie*

Najbližší

Strach. Je zaujímavé zamyslieť sa nad tým, čoho všetkého sa dnes ľudia dokážu báť. O strach naozaj nie je nuda, cítiť ho všade navôkol. Predstavme si len taký bežný deň poctivého bojazlivého študenta: Večer sa bojí, že ráno zaspí. Ráno sa bojí, že zmešká autobus. V autobuse sa bojí, že mu vrátnička zatvorí pred nosom. V škole sa bojí, že nebude vedieť písomku. Len dopíše písomku, už sa bojí na ďalšiu. Poobede sa zas bojí, že sa nestihne naučiť všetko, čo sa má naučiť na ďalší deň. Príde večer a zase sa môže začať báť, že zaspí...

Chvalabohu, toto zrovna nie je môj prípad. Neviem si reálne predstaviť fungovanie v takejto (nepukajúcej) bubline strachu. Ved' načo je to dobré? Kto kedy mal vďaka strachu čo i len o minútku dlhší deň?

Premýšľala som, čoho sa asi tak ľudia boja najviac. Chorôb? Šéfov v práci, učiteľov? Zemetrasení? Povodní? Či dokonca konca sveta? Keď tak pozerám na hlúčky mladých v mojom veku, páriky na lavičkách, spiace dieťa, či modliacich sa ľudí v kostoloch..., z toho všetkého mi vychádza, že to nie je koniec sveta, čoho sa ľudia najviac boja. Ani zemetrasenie. A už vôbec to nie sú učitelia v školách...

Osamelosť. Pozor, nie samota. Osamelosť. To je to, čoho sa toľkí boja. Čo všetko je dievča schopné urobiť, aby sa zapáčilo svojmu chlapcovi, čo všetko sú mladí schopní podstúpiť, len aby ich partia prijala, aby nezostali sami! A ako dieťaťko plače, keď sa zobudí a nikde navôkol nevidí milovanú mamičku!

Každý z nás, či už si to priznáva alebo nie, potrebuje blízkosť druhého človeka. Každý z nás potrebuje lásku. Dostávať a dávať. Od koho a komu? Niektu od priateľov, možno od dobrých susedov, spolužiakov, kolegov... Znovu konštatujem a (rada) hovorím, chvalabohu! Patrím k tým šťastným, ktorí dostali lásku od svojej vlastnej rodiny. Od súrodencov občas i cez vyplazený jazyk, bitku či hádku. Nuž, to patrí k tomu.

Vážim si svoju rodinu. Mám osem súrodencov. Kedysi ma to aj hnevalo, že nosím veci po starších súrodencoch, nemám toľko a také drahé ako kamoška Frndolína. Mnohokrát sa mi za to aj smiali. Dnes som však hrdá na svoju početnú rodinu a s istotou môžem povedať, že by som ju nemenila s nikým a nechcela by som mať ani o jediného súrodenca menej. Samozrejme, ešte i dnes, keď niekomu poviem koľko nás je, podaktorí zdvihnú obočie a posmešne sa uškrnú, prípadne utrúsia niečo korenisté na našu adresu. Nuž čo, neskúsil si, nevieš. Musím povedať, že sa tieto milé úškrny a štiplavé fóriky čoraz väčšími zmenšujú v mojich očiach. Je mi trochu ľúto, že oni nikdy neokúsili, aké je to super mať veľkú rodinu a že ju ani nikdy nebudú môcť mať. Ani za všetky peniaze sveta, koľko ich len je...

To máte tak. Občas sa stáva, že vám mnoho ľudí vo vašom okolí pekne lezie na city. Či už je kameň úrazu vo vás, alebo (ved' ako vždy) v tých druhých, nechajme na individuálne zhodnotenie. ☺ Viete, aj v takomto prípade je veľmi výhodné mať veľa súrodencov. Keď sa pohádam s Katou, idem za Zuzou. Keď sa pohádam aj s ňou, je tu ešte Magda. A potom Fero, Jožo... atď. Minule som si to tak v hlave sčítavala, že koľko to má výhod, byť z mnohopočetnej rodiny. Nejdem vám to tu všetko rozpisovať, (to by som sa nezmestila do max. počtu strán tejto súťaže), verím, že každý je schopný nejakej nájsť aj sám. Skrátka, došla som k záveru, že ak sa raz vydám a budem mať deti, nebudú len dve tri...

Aj ja cítim potrebu mať blízko seba NIEKOHO. A ďakujem tým, ktorí ma už 16 rokov nenechávajú samu, tým, ktorí nedovolia, aby sa z hĺbky mojej duše ozýval plač, podobný plaču toho dieťaťa, čo sa zobudí v prázdnej izbe, bez mamy...

2. a 3. miesto v II. kategórii nebolo udelené.

III. kategória (študenti VŠ, dospelí)

POÉZIA

1. miesto: Barbora Brezinová, 22 rokov, Banská Bystrica

KRÍŽNE CESTY

kríži sa jarné leto s letným letom
balia sa kufre
lieta sa a hlavne sa čaká
každý kus výmyslu kreslím hore po oblakoch
kráčam
chcem sa dotknúť všetkých veží
očami pohltat' výhľady
vytlačit' si v hlave pohľadnice
vytočit' pravé číslo
preskakuje celkom potichu
správna vibrácia
prvá zimomriavka
nad nadšením
pristávam pri sútoku riek
čerím vlastný život novým kamienkom
pulzujem mestom
dali ma mu ako nové srdce

zatiaľ sa zlad'ujem...

NEOBZERAJ SA

struna zunela
v tom tichu
nad nočnými vežami
nad mestskou galaxiou
zunela mi v ušiach
blízkosť nových nôt
blízkosť bielych nocí
bez snehu
krájajúc tmu na pásiky
kráčajúc po znavených zebrách
lákajúc pohľady čo pouličné lampy zabudli
premýšľane sme sa stratili na polceste niekam
hlboko v zamyslení
zatočil si mi hlavu
zaklonila sa nado mnou klenba
karamel na podnebí mi pripomenul ráno
svetlá sa po tichu za mnou obzreli
hviezdy dozreli nad obzorom
polámali svit o rohy domov
domov
treba ísť

2. miesto: Zuzana Šedová, 24 rokov, Žilina – Budatín

Hmla vo vlasoch

Bol september a deň mi ako pes
rozvalený ležal na gauči,
ťažkou labou šmátral po vlnenej papuči
a chcel ma hrýzť

Bol september, čas naplnený hľadaním,
keď nutkanie kamsi ísť
znásobujú krdle lastovičiek na elektrickom vedení
a vyzrážaná rosa na architektúre pavučín

Bol september a ráno bývalo riekam chladno

Vtedy sa ktosi vliekol podstatne zmenený,
bez pasu, bez určujúcich snov, bez mena,
nevedel, čo to znamená

Rozhŕňal hmlu, čo mu vtekla do vlasov,
vlastnil len hrstku nesúvislých slov
a sám sa predstavil: ja svoje meno ešte len hľadám,
a šiel ďalej, šiel až ho pohltila mliečna hmla,
hmla, čo rozmazáva názvy a odhaľuje mená

Bol september

a ja, tak málo sebou definovaná,
musela som ísť, pýtať sa,
pochopiť ten nepokoj, lastovičiu túžbu,
vyhrabať sa spod perín
*...ukrytý pod bielou perinou,
vtedy je ľahšie veriť v mýty...*

Až plná strachu, plná zvljania
pila som dúšok po dúšku
z otvorenej rany, z pochybnosti,
z existencie na skúšku
a potom skôr už... už ani neviem ako,
spísala som mnoho opytovacích viet
a šla som, šla som zamiešaná v dave
ako piková dáma pohodená práve
v krabičke od kariet,
nechala som ten dav plynúť, prúdiť,
meniť sa na more a ja uprostred,
ubitá útesmi, so stroskotanou hlavou,
hľadala som odpoveď
Len sa nadýchnuť
Tú ranu skoro celú,
pokryjem lístkami skorocelu,
až zvlhne, až sa zacelí
Len sa zhlboka nadýchnuť

Bol september a ráno bývalo riekam chladno,
vtedy som sa vrátila podstatne zmenená
a ešte som nevedela, čo to znamená,
ja iba hľadáam svoje meno,
príbeh, pod ktorý sa podpíšem,
a hmla mi vtiekla do vlasov

3. miesto: Mgr. Anna Lažová, 54 rokov, Svidník

***

Každú chvíľu

sa dotýkame

sveta

Sme vysávačom

omrviniem smiechu

smútku

i zrníek zbytočností

ktoré končia

v mozgových závitoch

...občas by sme mali

rozsvietiť žiarovku

v tuneli

zabudnutia

aby sme nezmeškali

posledný vlak

Zajtra zažnem

Láska

Ukrytá v prúde života

leží kdesi

v pravej komore

srdca

Prichádza

keď ťa začne

bolieť celý svet
keď klesáš
pomaličky na dno
a naokolo
začína byť chladno
Pomaly prichádza
na anjelských krídlach
plač premieňa na radosť
dáva silu človeku
oslavovať Najmilostivejšieho
Zbavená všetkých
ľudských pút
vystupuje
po schodoch
a tebe zakaždým
je teplejšie

Nádej

S hodinami nad hlavou
delíme svoj život
na drobné kúsky
Strácame úsmev
pri dotyku
s Človekom
a nevieme
zo svojej lásky
položiť druhým
do dlaní
Pre seba však chceme
milosť lásku

i odpustenie hriechov

aby sme vošli

do nebeskej brány

Očist'me

naše pomýlené duše

umyme sa

z hriechov

a dajme si nádej

požehnaní

pretože Pán

nikdy neodmieta

prosby

svojich detí

PRÓZA

1. miesto: Mgr. Eva Vlčková, 26 rokov, Podhorie

Žilina - Bratislava

Na železničnej stanici sa mleli ľudia ako pred sviatkami. Pokročilé jesenné počasie na chvíľu pol'avilo v teplotách, no vietor bol o to zúrivejší. Typická atmosféra dní, keď sú cintoríny rozsvietené a rozkvitnuté záplavou vencov, kytíc, ikebán – niektorých kruto gýčovitých, iných zas nostalgicky jesenne upravených.

Do vlaku nastúpili dvaja mladí. On bol zavalitejší okrúhlych tvarov, plne zasadený za úlohu, ktorá mu bola zverená – nájsť miesta podľa čísel na cestovnom lístku. Ona trochu útlejšia v jesenných farbách, s jemným závojom budúcej matky. Svoje tajomstvo ukrývala pred cudzími, no ono sa predieralo na oči postupom času stále viac.

Pristúpili do kupé, ktoré už malo dvoch osadníkov. Staršieho muža, nie staršieho, tento muž bol už naozaj starý, možno veľmi starý. Jeho pohyby boli pomalé a ťažké, bledulinké vlasy takmer vôbec neboli, pokožka vyrovnaná, hladká, taká, akú mávajú starkí. S ním bola žena asi v strednom veku. „Papa, papulinko,“ oslovila ho z času na čas, bola jeho dcéra. Nehovorila s ním slovensky, bola to ruština alebo ruštine podobný jazyk. Keď sa starký vyl'akal, odrazu chcel ísť preč, alebo nevedel, kde zrazu je, chytila ho za ruku, hladkala a upokojovala. Alebo ho bozkala na pomýlené čelo a do oboch dlaní mu chytila hlavu, v ktorej kedysi sídlili milióny nápadov a ideí a ktoré odrazu utekali akoby naľakané krížikmi, čo sa nemilosrdne pripisovali na chrbát starca.

On aj ona si sadli vedľa seba, v protismere jazdy a v smere svojich srdc. Neradi sa odlučovali, hoci len na hodinu. Bolo im ťažké vydržať dlhé hodiny v práci, no bez práce žiť nemohli. Keď boli spolu, ak práve

nemali ruky zamestnané chlebom, dlane sa rýchlo našli. Tak aj teraz. On sa o ňu staral ako o perlu, ktorú našiel a za nič na svete ju nechce stratiť. Ona bytostne potrebovala jeho starostlivosť, jeho mocnú ruku, v ktorej sa tá jej cítila bezpečne, potrebovala jeho rameno, na ktoré si mohla oprieť unavenú hlavu. Podchvíľou sa jemne dotkli miesta, kde sa zahalený tajomstvom rozvíjal nový zázrak života.

Starý muž sa pozorne zahľadel na oprotisediacu mladú ženu. Hoci hlava pomaly zívala prázdnotou, jeho srdce ešte stále bilo rovnako. Videl ženu – matku, videl požehnanie a potomka, videl tajomstvo a krásu zároveň, videl lásku, videl život.

Mladá žena sa zahľadela na nápadný pár. Svojím stavom sa do kolobehu prirodzeného života iba dostávala. Z kolobehu umelého života vytvoreného civilizáciou a kariérou sa čochvíľa chystala vystúpiť. Videla muža – otca a ženu – dcéru. Videla bolesť a radosť. Videla tajomstvo a hĺbku. Videla lásku a videla život...

2. miesto: Mgr. Ivana Malinková, 26 rokov, Bardejov

Matka na polovičný úväzok

Ako čerstvá maturantka som predpokladala, že ma čakajú najdlhšie prázdniny v živote. Odskočím si na pár prijímačiek na vysokú školu a môžem si užívať leto. Žiadne starosti, len zábava. To som ešte netušila, že tento plán sa nikdy neuskutoční.

Keď som toho májového večera prišla domov, moja mamka fajčila pri kuchynskom okne. Z jej zvláštneho výrazu v tvári som usúdila, že sa niečo stalo. Vyfúkla dym von oknom a otočila sa ku mne.

„Chcem, aby si zajtra šla so mnou do práce.“

Ostala som v pomykove. Mamka pracuje ako ekonómka v hospici. Jej poslaním je starať sa o umierajúcich. A hoci ako hospodárka nemá priamo na starosti ošetrovanie ťažko chorých, je s nimi a vidí ich trápenia. Keď chcela, aby som šla s ňou, zrejme pre mňa mala nejakú úlohu. Úlohu, ktorá mala navždy zmeniť môj život.

Počasie bolo príjemné. Slnko svietilo a v hospici bola napriek všadeprítomnej vízii smrti pokojná atmosféra. V izbe na konci chodby ležal dvanásťročný chlapec. Spod periny trčala tmavovlasá hlava s veľkými hnedými očami a nekonečnými mihalnicami. So šibalským úsmevom pozdravil mojej mamke i mne. Čelo sa mu lesklo od potu, lebo ho spaľovala horúčka, ale vyzeral, akoby mal každú chvíľu vyskočiť a bežať preč, aby sme ho naháňali. Napriek rómskemu pôvodu bol bledý, ale cítila som jeho energiu. Tento chlapec bol príliš plný života na to, aby mal zomrieť... Alebo žeby predsa..?

„Čo mu vlastne je?“ opýtala som sa mamky, keď som strávila prvotný nával emócií.

„To nevieme ani my,“ odpovedala. „Jediná diagnóza, ktorú sme našli v jeho chorobopise, znie, že je *rasovo pigmentovaný*...“

Vyrazilo mi to dych. Rasovo pigmentovaný! A ešte aj trikrát podčiarknuté. Úžasný eufemizmus pre príslušníka tmavšej menšiny. A v podstate rozsudok smrti, ak ste náhodou chorý. Nikdy mu neurčili diagnózu. Mal niečo s chrbticou, čo spôsobilo, že mu postupne slabli nohy, až prestal chodiť úplne. Vďaka úchvatnej starostlivosti, ktorú (ne)dostal, sa mu na stehnách vytvorili nechutné dekubity, preležaniny, ktoré momentálne ohrozovali jeho život. Dostal sa do hospicu, lebo v nemocnici, kde bol predtým, o neho žiadne oddelenie nejavilo záujem. Bol ešte dieťa, ale už mal pred sebou len pár týždňov.

Začali sme spolu vtipkovať. Sestričky ho preložili na invalidný vozík a ja som ho tlačila po chodbe. Snažila som sa nemyslieť na jeho krutú prognózu. Hospic je zariadenie pre umierajúcich, ale... možno sa stane zázrak... Z kancelárie vyšla pani doktorka, ktorá nás chvíľu pozorovala.

„Počuj, Koloman, vo štvrtok ťa cez svätú omšu dáme pokrstiť,“ povedala mu. „Koho chceš za krstnú mamu?“

Chlapec len mykol plecami. Pani doktorka otočila vozík, aby bol tvárou ku mne.

„Môže byť ona?“

„Jéj, ty budeš moja mamička?“ zvolal Koloman nadšene.

Prešiel mnou elektrický prúd. Hneď som sa sklonila k nemu, aby som ho mohla objat'. Mamička... Koloman bol sirota. Posledné roky strávil v detskom domove. Mal síce deda a pár ďalších príbuzných, ale nikto o neho – ako o chorého a opusteného – nejavil záujem. A ja sa mám stať jeho mamičkou. Na pár týždňov, ktoré tu ešte bude. Prázdninové leňošenie sa ruší. Mám povinnosti. Mám syna.

Vo štvrtok večer, po tom, ako ho počas svätej omše slávnostne pokrstili aj pobirmovali, bol za ním lekár, aby sa pozrel na jeho dekubity. Môj statočný Koloman – ktorého sme pokrstili na Patrika – sa len ľahostajne pozrel na hlbokú sčernetú ranu, cez ktorú už bolo vidno kosť, a zdanlivo ľahostajným tónom poznamenal – fuj... Nie, nebolelo ho to. Od pása nadol nič necítil. Trocha ma to utešovalo. Na druhej strane, pohľad na jeho vychudnuté bledé telíčko ma prenasledoval ešte niekoľko mesiacov. Keď sme v nedeľu varili obed, odmietla som vykostiť kuracie stehienko. Pohľad na odhalenú kosť mi ho až príliš pripomínal.

Ako povieť dvanásťročnému chlapcovi, že zomiera? Nie, to proste nemôžete. Matka tu musí byť, aby chlapcovi podala vodu, previezla ho na vozíku po chodbe a zmerala teplotu. Matka tu musí byť, aby chlapca povzbudila a pripomínala mu, že má veľa jesť, aby zmocnel. Matka musí veriť na zázrak, hoci vie, že sa nikdy nebude konať...

Bol to on, kto mi dodával silu. Často som pri ňom sedávala celé hodiny a domov som prichádzala až okolo deviatej večer. Jedna zo sestričiek poznamenala:

„Ja som si myslela, že to materstvo len hráš, ale ty si sa naozaj stala matkou...“

Naučila som sa klamať. Vravela som mu, že je vážne chorý, ale nikdy som mu nepovedala, že môže zomrieť. Nie, že *čoskoro* zomrie. Keďže hospic je zariadenie, ktoré dbá aj o duchovný rozmer umierania, snažila som sa mu rozprávať o Ježišovi. Pravda, evanjelizovať umierajúcich je ťažké. Raz v horúčke, ktorá ho prakticky neopúšťala, vyhrkol:

„Ako môže existovať Boh, keď som taký chorý? Vravela si, že je dobrý, tak prečo je mi tak strašne zle?“

Zovrelo mi srdce.

„Vieš, ty si niečo ako vojačik, ktorý šiel bojovať za svojho generála,“ povedala som mu. „Tvoja choroba je bitka, ktorú bojuješ. A keď vyhráš, generál ťa odmení.“

Krutá a milosrdná lož. Nebojoval s chorobou, ktorá mohla za pár dní prejsť. Bojoval o život. Pýtala som sa sama seba, či nemôžem urobiť viac. Chápala som bezmocnosť skutočných matiek, ktoré musia klamať svojim umierajúcim deťom, aby sa nebáli toho, čo má prísť. Jeho strašné dekubity sa pomaly hojili, ale neuzdravoval sa.

Neustále na šokoval svojou dobrotou. Jedného dňa som prišla k nemu a videla som, že jedna jeho papuča je pri jeho posteli a druhá pri vedľajšej, kde bol pán – inak bezdomovec – ktorý kvôli gangréne prišiel o jedno chodidlo. Koloman to vysvetlil prostoreko: on má len jednu nohu a ja papuče aj tak nepotrebujem... V júni som si zlomila ruku. Keď som za ním prišla s dlahou na predlaktí, rozžialil sa.

„Moja mamička... ja som vedel, že sa ti niečo stane, *ségiň*...“

„Paťko, nerob si o mňa starosti, budem v poriadku,“ povedala som mu.

A krutý hlas v mojej hlave nemilosrdne dodal: *áno, ja budem o pár týždňov v poriadku. Ty nebudeš...*

Jeho stav sa zhoršoval. Čiastočne si za to mohol aj sám. V lete mu na izbu preložili iného chlapca, trochu mladšieho, ako bol on. Ležal v kóme, nevládny, takisto bez nádeje na uzdravenie, no jeho matka za ním chodila takmer každý týždeň. Vždy, keď jej to dovoľoval skromný rozpočet. Môj synček si začal uvedomovať, aký je opustený. Iste, stal sa miláčikom personálu. Poznalo ho veľa ľudí z okolia a neuplynul deň, aby nemal aspoň jednu návštevu. Ale to všetko boli ľudia, s ktorými sa stretol až nedávno. Kde sú priatelia, s ktorými sa hrával? Kde je jeho rodina? Prečo na neho zabudli? Začal trucovať, že nebude jesť, kým za ním neprídu. Moja mamka v zúfalej situácii vybavila auto, aby ho prišli navštíviť. No pre Patrika

zatial' uplynuli cenné dni. Zoslabol ešte viac. Jeho pokožka bola takmer priesvitná a telo mu začalo puchnúť. Oslabený toľkým utrpením prestával bojovať.

Raz koncom júla som sedela v jeho izbe a masírovala som mu útle pliecka. Mal to rád. Jemne som sa dotýkala jeho chrbta, keď sa Paťko zrazu opýtal:

„Mami, prečo si prestala?“

Znelo to ako studená sprcha.

„Ale ved' ťa stále masírujem...“

„Mami, ja *nič necítim*...“

Snažila som sa nepodľahnúť panike. Posúvala som ruku stále vyššie, až konečne prikývol, že niečo cíti. Očami som skontrolovala rozsah skazy. Keď prišiel, cítil dotyky až takmer po pás. Teraz sa jeho schopnosť vnímať blízkeho končila takmer na úrovni ramien. Slabli mu ruky. Už si nevládal ani sám vziať pohár s vodou. Energia, s ktorou sa pred dvomi mesiacmi dokázal posadiť, bola preč. Horúčky ho čoraz viac vyčerpávali a ja som vedela, že malý statočný vojačik svoju bitku čoskoro prehrá...

Dvanásteho augusta som pri ňom sedela do desiatej večer. Ostala by som aj dlhšie, ale na druhý deň sme so spevokolom šli nahrávať CD a musela som sa aspoň trocha vyspať. Na ďalší deň mal byť piatok 13-teho. Keď sme ho pred tromi mesiacmi krstili, s trochou irónie som nakukla do kalendára a poznamenala, že by bolo zaujímavé, keby – ja viem, že to bude znieť kruto! – zomrel práve piatok trinásteho. Moja mamka vtedy pokrútila hlavou a zapochybovala, či sa vôbec môže toľko dožiť. No v tejto chvíli som vedela, že moja predpoveď bola správna.

Koloman Patrik ležal bezvládne na posteli. Do ľavej ruky mu stekala infúzia. Už tretí deň bol v kóme. Dýchal plytko, ale bez prístrojov. Sedela som pri ňom, držala ho za ruku a d'akovala mu za tú česť, že som sa mohla stať jeho mamičkou. Aspoň na tri mesiace. Vedela som, že nemá zmysel d'alej dúfať. Už ho nevidím živého. Už žiadne vychádzky v invalidnom vozíku. Žiadne rozprávky na dobrú noc. Ani kolotoč horúčky, paralenu, zimnice a potenia v posteli. Už nikdy nebudem počuť jeho nadšený hlas – Aha, prišla moja mamička...

S autobusom plným mladých spevákov sme sa hrkotali cez jednu dedinu, keď mi zazvonil mobil. Nemusela som ho ani dvihnúť, hneď som vedela, kto volá. Mamka mi oznámila to, čo mi bolo jasné, keď som o desiatej večer predošlého dňa odchádzala domov. Môj Paťko odišiel...

Na jeho pohreb prišlo množstvo ľudí. Nešťastnú sirotu vyprevadila vari stovka priateľov, ktorých si získal svojou nenútenosťou, šibalským úsmevom a odhodlaním bojovať. Spievali mu jeho noví kamaráti zo susednej obce. A doteraz mu na hrob chodí zapalovať sviečky mnoho z nich. Z jeho biologickej rodiny neprišiel nikto. Nemali o neho záujem. Pochovali sme ho na náklady hospicu.

Niekoľko mesiacov po jeho smrti sa mi sníval krásny sen. Bola som na lúke, kde sa naháňalo veľa detí v bielom. Prechádzala som sa tam s ďalšími zosnulými z môjho okolia, keď na mňa z davu detí zamával Paťko. Celý šťastný, že môže znova chodiť...

Dnes by mal devätnásť rokov. Už by ho dávno poslali preč z detského domova a ostal by sám. Možno by sa oženil a mal deti. Možno by skončil v kriminále. Možno by bol alkoholik a bral drogy, ale rozhodne by to nemal ľahké. Tak sa stal mojím synčekom a navždy zmenil môj život. A viem, že nie len môj...

3. miesto v tejto kategórii nebolo udelené

Čestné uznanie od poroty: Mgr. Zuzana Garaiová, 25 rokov, Bratislava

Okno

Fascinuje. Práve sedím za jedným. Štyri steny izby, medzi nimi ja a kyslé uhorky. Nie, nie som tehotná. Psychická neplodnosť, tak znie moja diagnóza. Ale to je iný príbeh. Možno. Jednoducho som mala na ne chuť. Mám ich od starkej. Starká je super. Aj starký bol. Zomrel pred pár rokmi.

- Zuzanečka, ... - vravievali mi.

Mali spolu dcéru a syna. Syn sa volá Peter a dcéra - volajme ju Žena. Narodili sa v čase, ktorý si vyžadoval užívať humor trikrát denne. Peter dávku po čase zredukoval. Je šťastne ženatý a má dvoch synov. Právnicka a chirurga. U Ženy sú záchvaty smiechu ešte stále časté. Možno preto, že v kolonke pohlavia má napísané žena. Rozvedená žena. Má tri deti. Dve dcéry a jedného nemanželského syna. Dievčatá sú dvojčičky, ich otec alkoholik. Dnes sa stretli všetci na súde. Žena požiadala o príspevok na vzdelanie. Štát súhlasí. alkoholik hundre. O tri roky neskôr dvojčičky promujú na vysokej škole. Žena je hrdá. Z tringeltov usporiada oslavu. Pozýva všetkých, alkoholik však zostáva v krčme.

- Otec nepríde? – spytuje sa mladšia.

- Nie – odpovedá o minútu staršia.

- Prečo?

- Hľadá pravdu.

- Teplo, teplejšie, už takmer horííí.

- Nič. Uhasil ju tekutinou a nevšimol si črepy.

Obraz je napojený, zrkadlo sa v smäde topí.

Tie uhorky nemajú chybu.

Vonku sneží.